

ingediend op **1543** (2022-2023) – Nr. 2
6 april 2023 (2022-2023)

Verslag van de gedachtewisseling

namens de Verenigde Commissies
voor Leefmilieu, Natuur, Ruimtelijke Ordening en Energie
en voor Mobiliteit en Openbare Werken
uitgebracht door Marius Meremans en Mieke Schauvliege

over het rapport 'Weerbaar Waterland –
Ons voorbereiden op wat al gebeurt'

Samenstelling van de Commissie voor Leefmilieu, Natuur, Ruimtelijke Ordening en Energie:

Voorzitter: Gwenny De Vroe.

Vaste leden:

Inez De Coninck, Andries Gryffroy, Freya Perdaens, Jeroen Tiebout, Wilfried Vandaele;
Bart Claes, Leo Pieters, Sam Van Rooy;
Stijn De Roo, Tinne Rombouts;
Steven Coenegrachts, Gwenny De Vroe;
Staf Aerts, Mieke Schauvliege;
Bruno Tobback.

Plaatsvervangers:

Annick De Ridder, Marius Meremans, Joris Nachtergaele, Axel Ronse, Nadia Sminate;
Carmen Ryheul, Stefaan Sintobin, Wim Verheyden;
Robrecht Bothuyne, Brecht Warnez;
Bart Tommelein, Bart Van Hulle;
Johan Danen, Chris Steenwegen;
Hannes Anaf.

Toegevoegde leden:

Jos D'Haese.

Samenstelling van de Commissie voor Mobiliteit en Openbare Werken:

Voorzitter: Bart Claes.

Vaste leden:

Annick De Ridder, Maarten De Veuster, Bert Maertens, Marius Meremans, Rita Moors;
Bart Claes, Carmen Ryheul, Wim Verheyden;
Martine Fournier, Sofie Mertens;
Marino Keulen, Mercedes Van Volcem;
Imade Annouri, Stijn Bex;
Els Robeyns.

Plaatsvervangers:

Arnout Coel, Koen Daniëls, Inez De Coninck, Axel Ronse, Paul Van Miert;
Roosmarijn Beckers, Johan Deckmyn, Leo Pieters;
Karin Brouwers, Joke Schauvliege;
Els Ampe, Stephanie D'Hose;
Björn Rzoska, Jeremie Vaneeckhout;
Annick Lambrecht.

Toegevoegde leden:

Jos D'Haese.

INHOUD

1. Toelichting door minister Lydia Peeters en minister Zuhail Demir	4
2. Vragen en opmerkingen van de leden	6
2.1. Mieke Schauvliege	6
2.2. Leo Pieters	7
2.3. Freya Perdaens	8
2.4. Tinne Rombouts	8
2.5. Marius Meremans	8
2.6. Stijn De Roo	9
2.7. Gwenny De Vroe	9
3. Antwoorden	9
3.1. Minister Zuhail Demir	9
3.2. Minister Lydia Peeters	11
3.3. Bernard De Potter	11
3.4. Koen Maeghe	12
4. Replieken	13

Bijlage: zie de [dossierpagina](#) van dit document op www.vlaamsparlement.be

De Verenigde Commissies Leefmilieu en Openbare Werken organiseerden op 18 januari 2023 een gedachtewisseling over het rapport 'Weerbaar Waterland – Ons voorbereiden op wat al gebeurt', met:

- Zuhail Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme;
- Lydia Peeters, Vlaams minister van Mobiliteit en Openbare Werken;
- Bernard De Potter, administrateur-generaal Vlaamse Milieumaatschappij;
- Koen Maeghe, afdelingshoofd Sturing, De Vlaamse Waterweg.

De ministers maakten gebruik van een presentatie die terug te vinden is op de [dossierpagina](#) van dit document op www.vlaamsparlement.be.

Eerder had over dit rapport een hoorzitting plaats met Henk Ovink, voorzitter van het expertenpanel Hoogwaterbeveiliging (*Parl.St.* VI.Parl. 2022-23, nr. 1543/1).

1. Toelichting door minister Lydia Peeters en minister Zuhail Demir

Minister *Lydia Peeters* herinnert aan de waterbom van juli 2021 die niet alleen in de Vesdervallei maar ook in de Maas- en Demervallei voor veel schade zorgde. De zomer van 2021 bracht wateroverlast, maar in de zomer van 2022 was er extreme droogte, met invloed op fauna en flora, drinkwatervoorraad en economie. De Vlaamse Waterweg moest pompen inzetten om de binnenvaart draaiende te houden. De extreme weeromstandigheden volgen elkaar almaar sneller op. Er zijn al heel wat maatregelen genomen, maar meer is nodig.

Na de waterbom heeft de Vlaamse Regering het Waterbouwkundig Laboratorium wat-als-scenario's laten uitwerken. In het meest extreme geval zou de schade oplopen tot 1,8 miljard euro, waarbij 86.000 woningen getroffen worden. In het najaar van 2021 ging een multidisciplinair expertenpanel aan het werk onder leiding van de Nederlands watergezant Henk Ovink. Het doel was het definiëren van de hoogwaterveiligheid, het formuleren van adviezen en het bepalen van prioritaire maatregelen. Het advies 'Weerbaar Waterland – Ons voorbereiden op wat al gebeurt' is voorgesteld aan het parlement op 1 december 2022 (*Parl.St.* VI.Parl. 2022-23, nr. 1543/1). Het schuift een systeemaanpak naar voren met een tiental actiepunten (zie slide 4 van de presentatie). Het gewenste veiligheidsniveau kan enkel bereikt worden als de natuurlijke werking van het watersysteem in elk bovenstrooms landschap en in elke vallei hersteld wordt. Als water niet de ruimte krijgt, zal het zelf zijn weg zoeken. Daarnaast moeten er meer waterbergingsmogelijkheden komen, ook verder af van de bestaande waterlopen. Natuurgebaseerde oplossingen moeten de voorrang krijgen, waarbij waterzekerheid niet alleen op waterveiligheid maar ook op voldoende watervoorraden slaat. De regering maakt in 2023 en 2024 extra budgetten vrij: 120 miljoen euro voor de Blue Deal en 60 miljoen euro voor het Sigma-plan. Dit jaar komen er acties, maar ook op langere termijn. De minister dankt de experts voor hun harde werk.

Minister *Zuhail Demir* sluit zich aan bij die woorden van dank. Het is bedoeling elke zes maand eventuele bijstellingen te bespreken. Ze is blij dat de waterreflex nu centraal staat in alle beleidsdomeinen. Daarnaast is er de Blue Deal, een voorloper van het Klimaatadaptatieplan, aan het begin van de regeerperiode 2019-2024 goedgekeurd, die als doel heeft het water zo snel mogelijk meer ruimte te geven. De overkoepelende boodschap van het expertenteam is de natuurlijke werking van het watersysteem te herstellen, dus waterlopen én valleigebieden. Ruimte aan water geven beschermt zowel tegen een te veel als een te weinig aan water.

De Vlaamse Regering heeft in opvolging van het advies een Vlaams Klimaatadaptatieplan gemaakt en gezorgd voor extra investeringsbudgetten. Met de Blue Deal investeert ze in groen-blauwe infrastructuur, wat de risico's op waterschaarste maar ook overstromingen vermindert. Ministers Lydia Peeters en Zuhail Demir

hebben de regering overtuigd om meer te investeren in natte natuur, hermeanderen van rivieren, spaarbekkens enzovoort. Voor het Klimaatadaptatieplan 2023-2024 maakt de regering 150 miljoen euro vrij. Voor de stroomgebiedbeheerplannen is er de komende vijf jaar jaarlijks 20 miljoen euro. Het is duidelijk dat ook de volgende regering hierin moet investeren. De waterhuishouding robuuster maken vergt immers jaren.

Vervolgens gaat de spreker dieper in op de actiepunten. Het expertenpanel suggereert doelen te bepalen door over het hele Vlaamse grondgebied locaties in kaart te brengen met hoge waterkwantiteitsrisico's. Dat gebeurt dan via het Klimaatadaptatieplan waar verschillende projecten onder vallen, onder meer de vier vlaggenschipprojecten waarvoor verschillende Vlaamse administraties de krachten bundelen met de lokale actoren. De gebiedsaanpak wordt doorgetrokken in Water-Land-Schap en de riviercontracten. Er wordt niet van een wit blad vertrokken: op basis van de beschikbare kennis wordt er een overkoepelende analyse gemaakt van de actuele en potentiële risico's. Daarbij worden de hiaten in beeld gebracht en de lokale besturen en terreinactoren betrokken. Voorbereiden op de aan de gang zijnde klimaatontwikkelingen moet volgens de experts ook op wetgevend vlak. Ondertussen is er al een nieuwe Hemelwaterverordening met nieuwe normen voor buffer- en infiltratievoorzieningen. Vanaf 1 januari 2023 is het nieuwe Water-toetsbesluit in voege, waarin de adviesverleners duidelijker bepaald worden. Zij gebruiken daarvoor geactualiseerde infokaarten die meer gedetailleerde gegevens bevatten over risico's van pluviale, fluviale maar ook maritieme overstromingen. Via het Klimaatadaptatieplan zal er tegen eind 2023 een leidraad zijn voor klimaatbestendig bouwen, met onder meer natuurinclusief bouwen en klimaatbestendig ontwerpen. Ruimte aan het water geven doet de overheid door gronden aan te kopen en vanaf dit jaar ook door de aankoop van woningen in overstromingsgebied.

Daarnaast zijn de voorbereidingen voor een aangepast beleid voor veengebieden gestart. De studie is bijna afgerond. De sturende principes water, bodem en klimaat worden geïntegreerd in het beleidsplan 'Ruimte Vlaanderen' en zijn beleidskaders. Op basis van de evaluatie wordt het erosiebeleid bijgestuurd, waarbij ingezet wordt op brongerichte maatregelen.

Op het vlak van bestuur suggereert het panel drie niveaus: Vlaanderen, bekken en lokaal (zie slide 9). Vlaanderen zorgt voor de regie via de Coördinatiecommissie Integraal Waterbeleid, de Vlaamse Milieumaatschappij en De Vlaamse Waterweg, maar ook via de doelstellingen van de stroomgebiedbeheerplannen en van de gebiedsgerichte aanpak via actieprogramma's zoals Water-Land-Schap en de riviercontracten die zich lokaal vertalen in gebiedscoalities. De minister zal de Vlaamse Regering een voorstel doen voor bestuurlijke efficiëntiewinsten.

Het expertenpanel definieert voorts vier Vlaamse waterwerven (zie slide 10), voor eerst op de getijdenrivieren. Daaraan wordt uitvoering gegeven door een versterking van het Sigmapien. Inzetten op waterlopen gebeurt door de Blue Deal en het Klimaatadaptatieplan. Meer aandacht voor sponslandschappen, de derde werf, gebeurt door wetlandherstel en de peilbesluiten, die ook onder de Blue Deal en het Klimaatadaptatieplan vallen. Water vasthouden in valleigebieden in de winter en het voorjaar wordt de regel. De Vlaamse Regering heeft het besluit dat een juridisch kader biedt voor de peilbesluiten een eerste keer goedgekeurd. Ook via aankoop van gronden wordt gezorgd voor meer natte natuur.

De vierde Vlaamse waterwerf is voor de steden en dorpen. Lokale autonomie is voor velen wezenlijk, maar de minister zou liever wat dwingender optreden. Heel wat lokale besturen zijn gelukkig overtuigd van het belang van groen-blaue dooradering. De Vlaamse Regering heeft daar subsidieprogramma's voor. Daarmee worden er bijvoorbeeld vijftig grootschalige onthardingsprojecten gesubsidieerd

voor in totaal bijna 9 miljoen euro. De lokale besturen krijgen handvatten via het 'groenblauwpeil', de leidraad voor klimaatbestendig bouwen en het Klimaatportaal Vlaanderen.

Het advies benadrukt het belang van financiering (zie slide 11). Een ander belangrijk aspect is paraatheid van mensen en infrastructuur. Om die reden zijn de bestaande bijzondere nood- en interventieplannen geëvalueerd. Voor elk bekken zullen dergelijke plannen opgesteld worden. Daarnaast komt er een versnelde renovatie van kritieke infrastructuur in Vlaams beheer zoals ziekenhuizen en scholen. Voorts wordt er gewerkt aan een klimaatadaptatiecheck voor elk Vlaams infrastructuurproject.

Het panel acht ook een mentale shift nodig, een cultuuromslag van de perceptie van individuele risico's naar maatschappelijke winst (zie slide 12). Om die reden is de informatieplicht bij verkoop aangepast, in samenspraak met de sector en het notariaat. Bij Blue Dealprojecten wordt telkens het belang geduid van ruimte voor water, voor de omgeving maar ook voor de maatschappij. Lokale besturen doen ook hun duit in het sensibiliseringszakje, bijvoorbeeld in Geraardsbergen met een droogte fiets- en wandeltocht. Ook burgers worden betrokken bij het beleid. Van 21 maart tot 31 oktober 2023 wordt het eerste Vlaamse kampioenschap tegelwippen in tuinen georganiseerd. Sommigen vinden dat overheidsinmenging op privégronden, maar de overheid mag wel degelijk de boodschap brengen dat maximale vergroening noodzakelijk is. Vlaanderen moet zich aanpassen of verzuipen.

In heel wat Vlaamse overheidsdiensten zit kennis die moet worden benut. Door de uitvoering van de Blue Deal is de kennisvergaring een versnelling hoger geschakeld. De beste praktijken zijn gebundeld op maat van de doelgroepen: lokale besturen, ontwerpers, studie bureaus enzovoort. Grensoverschrijdend wordt er samengewerkt in fora als de Internationale Maascommissie en de Internationale Scheldec commissie. Bernard De Potter is momenteel voorzitter van die laatstgenoemde.

Die commissie zoekt ook naar manieren om de samenwerking te verbeteren en bekijkt of het nodig is ook Duitsland erbij te betrekken. Ook met Wallonië worden er strikte communicatielijnen onderhouden. De minister besluit dat het werk zeker niet af is. Het duurt jaren vooraleer de sponsfunctie hersteld is, maar de richting is bepaald.

2. Vragen en opmerkingen van de leden

2.1. Mieke Schauvliege

Mieke Schauvliege ziet grondige en structurele maatregelen ter voorbereiding van de klimaatverandering als één van de topprioriteiten van de Vlaamse Regering en het Vlaams Parlement. Dat hebben de waterbom en de periodes van droogte afdoende aangetoond. Het rapport Weerbaar Waterland bevat tien samenhangende actiepunten en de experts achten een systemische aanpak en een transitiepad even noodzakelijk. Het Rekenhof evalueert in zijn rapport met als titel 'Voorkomen van schade in overstromingsgevoelige gebieden, preventieve maatregelen van de meerlaagse waterveiligheid' het waterbeleid tot juni 2022 (*Parl.St.* VI.Parl. 2022-23, nr. 37/1). Ook het Rekenhof wijst op het belang van samenhangende acties, duidelijke doelen en tussentijdse evaluaties. Op heldere, geïntegreerde en taakstellende waterdoelen wordt dus in beide rapporten gehamerd. De ministers hebben net acties en budgetten voorgesteld voor 2023 en 2024, maar daar mag het niet bij stoppen. Structurele veranderingen vergen een structureel budget. Het Klimaatadaptatieplan bevat goede maatregelen, maar is in feite een non-paper in de zin dat een volgende Vlaamse Regering het gewoon naast zich kan neerleggen.

Welke wetgevende initiatieven nemen de ministers nu opdat ook de volgende regeringen op dit elan voortgaan?

Over de initiatieven voor ruimte voor water zegt het Rekenhof dat de doelen te weinig concreet zijn. Voorts klaagt het aan dat er nog geen wetgeving is over het beleidsplan Ruimte Vlaanderen dat al tien jaar oud is. Dat beleidskader wordt dan wel aangekondigd, maar wanneer zal het er zijn? Zonder is het blind varen.

De maatregel bij uitstek voor ruimte voor water, namelijk de afbakening van de watergevoelige openruimtegebieden, had al lang kunnen gebeurd zijn, hoewel de afbakening te beperkt is. Intussen blijft men ook bouwen in die gebieden. Uit cijfers blijkt dat de bewarende maatregelen maar gedeeltelijk toegepast worden. Studies zijn interessant. Volgens het Rekenhof is het al duidelijk wat nodig is, maar de vorige en huidige Vlaamse regeringen schieten tekort in de uitvoering. De Vlaamse Regering heeft beslist de afbakening van de watergevoelige openruimtegebieden te koppelen aan het Instrumentendecreet wat de factuur verhoogt, van de huidige 33 miljoen euro tot 489 miljoen euro. Dat budget is niet voorhanden, dus zelfs na goedkeuring kan het niet worden uitgevoerd.

In het rapport Weerbaar Waterland wordt een model naar voren geschoven met een watercommissaris, bekkenhuizen en gebiedscoalities. In het akkoord van de Vlaamse Regering staat over de herstructurering van het waterbeleid een initiatief voor de herwerking van de water- en polderbesturen. In Kaprijke-Assenede was er midden januari 2023 een enorm waterprobleem ten gevolge van slecht werkende Polders en Wateringen. Ook de Vereniging van de Vlaamse Provincies vraagt aanpassingen van het waterbeleid en -beheer te beginnen met een evaluatie van twintig jaar bekkenwerking. Nu zegt de minister dat ze met een voorstel zal komen. Welke richting zal de hervorming uitgaan? Zal de bekkenwerking geëvalueerd worden, de Polders en Wateringen anders georganiseerd? Welk beleids- en beheermodel zal de minister voorstellen? Volgens de tijdslijn van het rapport Weerbaar Waterland moet de regering daar stappen in zetten, zoals ze trouwens zelf ook heeft aangekondigd in het regeerakkoord.

In het rapport Weerbaar Waterland wordt de werking van het Sigmaplan voor de Zeeschelde geprezen, maar de experts vragen verdere consolidatie en structurele financiering om te garanderen dat de doelstellingen tegen 2030 gehaald worden. Voorts bevelen ze aan op korte termijn af te toetsen of het geactualiseerde Sigmaplan voldoende klimaatrobuust is en voldoende rekening houdt met de recentste inzichten over de stijging van de zeespiegel en de veranderende bovengebieden. Zo niet moet er gekeken worden naar de verdere ontwikkeling van de reservegebieden en zo nodig ook nieuwe zoekzones worden afgebakend, aldus het rapport. De recente uitspraak van minister Lydia Peeters dat het huidige Sigmaplan onvoldoende klimaatrobuust is, bevestigt dat. Welke acties heeft de minister daar tot nog toe voor ondernomen?

2.2. Leo Pieters

Leo Pieters vestigt de aandacht op de invloed van de lokale bevoegdheden op het waterbeleid. Als er enkele jaren over gaan, worden problemen met water snel vergeten of geminimaliseerd. Nochtans moeten beslissingen gebaseerd zijn op de meest extreme omstandigheden. De drang naar inkomsten, dus bouwgronden toestaan, primeert. Voor het oplossen van de miserie en de betaling van de kosten wordt al te snel gekeken naar de Vlaamse Regering. Die moet erover waken dat lokale overheden de gepaste maatregelen nemen. De maatregelen en plannen van de waterhuishouding van kleinere rivieren moeten voortdurend geëvalueerd en zo nodig bijgestuurd worden. Om de stroombeekken van de grote rivieren goed te beheren, zijn goede internationale afspraken nodig. De waterverdragen met Nederland zijn juridisch solide, enkel afspraken zoals met Wallonië bieden geen

concrete waarborgen. Daarenboven is het onmogelijk zonder verdragen andere regio's of landen aansprakelijk te stellen. De recente regenval in het stroomgebied van de Maas was heviger dan in oktober 2021, zij het dat de regen toen wel over een langere periode gespreid was. Waarom heeft dat toen wel en nu niet voor problemen gezorgd? Regenval in andere landen heeft gevolgen voor Vlaanderen, maar ook buitenlandse ingrepen zoals het laten leeglopen van bekkens hebben consequenties. De communicatie daarover loopt mank.

Volgens minister Lydia Peeters is er 6 miljoen euro extra uitgetrokken voor ingrepen in de Maasvallei. Er is onder meer sprake van een nieuwe brug in Maaseik, waar er een trechtereffect is en de pijlers soms onder water staan. Zijn er daar al gesprekken over met de Nederlandse waterschappen en de Nederlandse regering? Volgens de verdragen moeten de ingrepen wel door Vlaanderen bekostigd worden.

2.3. Freya Perdaens

Het frustreert *Freya Perdaens* hoe gemakkelijk het is om nog te bouwen in gebieden met een middelgrote overstromingskans, dus volgens de huidige parameters één kans op honderd jaar. Gezien de klimaatverandering zijn de berekeningen mogelijk achterhaald. Hoe zal minister Zuhal Demir hierin bijsturen? Hoe ver zal ze gaan in de aankoop van gronden en bebouwing in overstromingsgebied? Op welke termijn plant ze dit? Water moet vastgehouden worden waar het valt, dus in alle steden en gemeenten, ook als die er zelf geen gevolgen van ondervinden. Hoe gaat de minister daarvoor te werk?

2.4. Tinne Rombouts

Tinne Rombouts is het ermee eens dat een goed waterbeleid nooit af is. Ze informeert of er risicodoelen zijn, eventueel op een overzichtskaart waar ook het gewenste veiligheidsniveau op staat. Zo ja, hoe worden die bepaald? En hoe worden ze geüpdatet? Zo neen, wat verhindert dat?

Maximale paraatheid voor plotse gebeurtenissen als een waterbom is nodig. Door de kennis en ingrepen van de voorbije jaren, zijn er al ernstige problemen vermeden. Het is goed dat Vlaanderen over een goede kennis en heel wat experts en deskundige organisaties beschikt. Het moet daar verder op blijven inzetten. Het waterbeleid vergt een goede samenwerking tussen de verschillende betrokken overheden, wetenschappers, beheerders, sectoren zoals recreatie, natuur en landbouw en private actoren, waaronder burgers. Een goede coördinatie is wezenlijk, maar het beleid moet ook inzetten op hun betrokkenheid. Het is dus beter de algemene bewustwordingscampagnes te combineren met de bewustmaking van wat burgers zelf kunnen doen. De grotere betrokkenheid is net een verwezenlijking van de waterschappen.

Het rapport Weerbaar Waterland vraagt modellen te overwegen die structurele financiering garanderen. Projecten zijn soms nodig, maar mogen het structurele beleid niet op de achtergrond dringen. Als het beleid meer op bekkenniveau, dus per hydrografische eenheid gebeurt, hoe wordt het dan afgestemd op het beleid voor de bevaarbare waterlopen?

2.5. Marius Meremans

Marius Meremans informeert of, gezien de nieuwe inzichten, een nieuwe actualisatie van het Sigmaplan nodig is. Er zijn al werken bezig aan de stuwen en sluizen in het Denderbekken, maar sommigen liggen stil, anderen moeten nog beginnen. Aan elk van die ingrepen wordt terecht een ecologische ingreep gekoppeld, zoals een vistrap en ruimte voor water. De tendens is dat de overheid ook heel wat geld uitgeeft aan en tijd verliest met juridische procedures. Nochtans zijn die werken

broodnodig voor de veiligheid van in de eerste plaats de burgers zelf. Hij gelooft in dialoog, maar op een bepaald moment moeten er knopen doorgehakt worden. Hoe zal de regering voor snellere procedures zorgen, met inspraak en dialoog, maar begrensd?

2.6. Stijn De Roo

Stijn De Roo weet dat fase 2 van het Sigmoplan op heel wat plaatsen nog niet in uitvoering is, terwijl dat wel de bedoeling was. Zal de 60 miljoen euro extra eerst en vooral dienen om fase 2 overal aan te vatten? En zal dat geld volstaan? Of gaat de voorrang naar fase-3- of fase-4-gebieden? Een optimale waterafvoerinfrastructuur is wezenlijk. Worden ingrepen die snel voor een grotere waterbuffer kunnen zorgen, zoals het baggeren van de Durme, overwogen? Het rapport van het Rekenhof klaagt aan dat een tijds kader met tussentijdse doelstellingen ontbreekt. Op welke termijn zien de ministers dergelijk tijds kader haalbaar?

2.7. Gwenny De Vroe

Gwenny De Vroe herinnert aan het vele werk dat de regering en het parlement al verrichtten. Dat heel wat inzichten er al enige tijd zijn, bewijst de parlementaire resolutie betreffende het beheersen van wateroverlast in het kader van een integraal waterbeleid uit 2011 (*Parl.St.* VI.Parl. 2010-11, nr. 1221/2), waarvan er gelukkig al heel wat aspecten uitgevoerd zijn. De waterbom in de zomer 2021 heeft duidelijk gemaakt hoe kwetsbaar de regio en zijn inwoners zijn en hoezeer extra acties en een proactief beleid nodig zijn. De studie Weerbaar Waterland is een goede eerste stap daartoe. Volledige waterveiligheid is onmogelijk, maar het is zaak zo goed mogelijk voorbereid te zijn. Ze is dan ook blij met de gepassioneerde aanpak van beide ministers en hun inzicht dat er nog heel wat extra nodig is. Het sleutelwoord daarbij is samenwerking: over de lands- en gewestgrenzen heen, tussen administraties enzovoort. Het is een werk van iedereen en van vele maatregelen, over meerdere regeerperiodes gespreid. De visie moet dus op lange termijn zijn, geregeld geëvalueerd en zo nodig bijgestuurd worden. Ze vraagt om vaker voortgangsrapportages in de parlementaire commissies te brengen, zoals dat ooit het geval was.

De plaats waar de overstromingen zijn, is niet de plaats waar het probleem moet worden aangepakt, maar op die laatste wordt de urgentie minder gevoeld. Extra sensibilisering en inzetten op een breder draagvlak door alle partijen en beleidsniveaus lijkt haar noodzakelijk. Hoe denken de ministers dat te organiseren?

3. Antwoorden

3.1. Minister Zuhal Demir

Minister *Zuhal Demir* vindt het fijn dat het Rekenhof zijn kennis ten dienste stelt van het waterbeleid. Ze is het ermee eens dat er nog wel wat werk aan de winkel is. Toch is de regering er al druk mee bezig. De minister heeft haar opmerkingen over het rapport aan het Rekenhof overgemaakt. In zijn persmededeling doet het Rekenhof zes aanbevelingen waarvan er vijf al uitgevoerd zijn.

De (tussentijdse) doelstellingen staan in de stroomgebiedbeheerplannen en in het Klimaatadaptatieplan. Afstemming is nodig, opnieuw doelstellingen bepalen niet. Voor de watergevoelige openruimtegebieden zijn er initiatieven genomen, maar is het wachten op het Instrumentendecreet. Dat is door een parlementair initiatief verwezen naar de Raad van State, die zegt te veel werk te hebben. Dat vertraagt het proces aanzienlijk, waardoor er nog meer gronden zullen worden aangesneden.

De minister wil zo snel mogelijk de duizend hectare aangeduide gebieden neutraliseren. Ze hoopt dat in februari of maart 2023 aan de Vlaamse Regering voor te leggen.

De opmerking van het Rekenhof over de watertoets is achterhaald door de goedkeuring van de Integrale Watertoets eind 2022, in werking sinds 1 januari 2023. De vergoedingsregels voor herbestemmingen krijgen dan weer vorm in de uitvoeringsbesluiten bij het Instrumentendecreet. Dat watergevoelige gronden minder waard zijn, wordt daarbij een criterium. Bijkomende signaalgebieden aanduiden, zoals het Rekenhof vraagt, is mogelijk, maar pas in de volgende regeerperiode. Het beleidsplan Ruimte Vlaanderen krijgt dan weer verder vorm via decretale initiatieven, het Instrumentendecreet maar ook het Woonreservegebiedendecreet en het verzameldecreet Omgeving. Het laatste voorontwerp is al een eerste keer principieel goedgekeurd op 18 november 2022. Het is de bedoeling om het nog de eerste helft van 2023 in concrete beleidskaders te gieten.

Wat de vertragingen door protest tegen projecten betreft, vindt ook de minister dat een en ander sneller mag. Draagvlakcreatie en bewustwording zijn cruciaal. Voortrajecten als riviercontracten en participatieprojecten zoals Water-Land-Schap zijn nodig maar bieden geen garantie. Nog steeds tekenen heel wat particulieren beroep aan tegen projecten van algemeen belang. De Raad van State en de Raad voor Vergunningsbetwistingen moeten volgens de minister meer het algemeen belang in rekening brengen bij hun beslissingen.

De budgetten voor de Blue Deal, het Sigmaphan en het Klimaatadaptatieplan en de stroomgebiedbeheerplannen lopen deze regeerperiode op tot meer dan 700 miljoen euro. De volgende regering moet de budgetten structureel maken. De minister werkt aan een herstructurering van het waterbeleid en -beheer, ook voor de Polders en Waterringen. Ze zal daar geen uitspraken over doen, maar kortelings een voorstel doen aan de regering. De terreinkennis mag echter niet verloren gaan.

De minister plant een overleg met de architectenverenigingen om bouwen in overstromingsgevoelige gebieden te vermijden, maar ook om klimaatrobuust bouwen te bespreken. De minister gaat na hoe men de aspecten van de parlementaire resolutie van 2011 die nog niet aan bod kwamen, kan uitvoeren.

Steden en gemeenten hebben inderdaad een belangrijke taak, ook als vergunningverlenende overheden. Terzijde wijst ze erop dat het niet de minister is die aan het ontbossen is: de tien grootste ontbossers zijn lokale besturen. Ze moeten dus niet alleen beter nadenken over waterberging, maar ook over ontbossing. Zelfs dat het departement het correct uitvoeren van de watertoets oplegt, stuit op commentaar. Lokale bestuurders en burgemeesters hebben gewoon graag dat er gebouwd wordt, overstromingsgebied of niet. Ofwel legt Vlaanderen de regels op, ofwel nemen de lokale mandatarissen hun verantwoordelijkheid en nemen ze ook de lastige beslissingen. Het laatste jaar lijkt het besef door te dringen dat het beter is niet zelf de miserie te organiseren door bouwen in watergevoelige gebieden toe te staan. Kortom, de minister is voor strikte Vlaamse regels, maar daar is nog heel wat tegenstand tegen.

De nieuwe informatieplicht is geïntegreerd in de woningpas. Sommigen fulmineren ook tegen deze verplichtingen, maar die zijn nodig om de burgers te beschermen. Voorts zijn er heel wat sensibiliseringsacties zoals het groenblauwpeil en regels zoals de hemelwaterverordening. Een geregelde rapportage aan het parlement, zoals in het kader van de Blue Deal, is zeker mogelijk. Voorts zal er een zesmaandelijks overleg met de expertengroep komen. De ministers rekenen ook op de deskundigheid van de administraties.

3.2. Minister Lydia Peeters

Minister *Lydia Peeters* beaamt dat het werk niet af is. Met het expertenpanel zal de voortgang gemonitord en geëvalueerd worden en waar nodig bijgestuurd. Er komen ook proefprojecten voor bekkenhuizen. Bepaalde zaken werken al, onder andere de gebiedscoalities en het territoriaal ontwikkelingsplan voor de Dender.

Het eerste Sigmapien dateert van 1976. In 2006 kwam er een actualisatie. Deze regering heeft bewezen alles op alles te zetten om de achterstand weg te werken. Ze heeft al extra geïnvesteerd. In het geïntegreerd investeringsplan 2023 staat 125 miljoen euro voor waterbeheersing. Momenteel is het Sigmapien 2.0 in uitvoering. Het Sigmapien 2.0 maakt een onderscheid tussen gebieden die onmiddellijk moeten worden aangepakt en reservegebieden waarvoor de beste aanpak gemonitord wordt. Het plan gaat uit van een stijging van de zeespiegel van 60 cm. Recent heeft de raad van bestuur van De Vlaamse Waterweg, conform het geïntegreerd investeringsplan, beslist om een opdracht in de markt te zetten voor procesbegeleiding naar het Sigmapien 3.0. Daarbij wordt onder meer nagegaan of er rekening moet worden gehouden met een hogere zeespiegelstijging, zoals trouwens ook gebeurt voor de Kustvisie.

Het klopt niet dat er in de afgelopen dagen meer water viel dan bij de waterbom 2021. Toen was er in de Maasvallei een debiet van 3500 m³/seconde, nu was dat 1300 m³/seconde. Het verloop van het water is een natuurlijk proces. Bindende afspraken met Wallonië over de maximale waterafvoer zijn dus niet mogelijk. Met Nederland zijn er wel bindende afspraken over wateropvang en het resterende water. Volgens de minister zijn er goede afspraken en continu overleg met buurregio's en -landen, recent nog met Frankrijk over De Moeren en het IJzerbekken. Binnenkort staat de waterbeheersing op de agenda van de Vlaams-Nederlandse top.

Bij hoog water staan de pijlers van de Maasbrug in Maaseik volledig in het water. Onmiddellijk na de waterbom zijn er bijkomende analyses gebeurd, waarna de brug niet langer de kwalificatie toestand 3, matig, maar toestand 4, slecht, heeft. In het investeringsplan 2023 worden middelen vrijgemaakt om de aanbesteding nog dit jaar te doen. Dat zal ook zorgen voor een betere fietsverbinding voor woon-school- en woon-werkverkeer. Voorts zijn er het Nederlandse Contelmoproject en een ontgrindingsproject om de bottleneck onder de Maasbrug weg te nemen.

Draagvlak creëren is uiteraard heel belangrijk. Enkele decennia geleden waren er ook heel wat protesten tegen de rivierverruimingswerken in de Maasvallei, vooral dan tegen de inname van landbouwgebieden. Net als bij de gecontroleerde overstromingsgebieden in Kruibeke zijn heel wat van de tegenstanders ondertussen de grootste pleitbezorgers. Het resultaat heeft immers heel wat voordelen, zowel op het gebied van recreatie als op het vlak van natuurontwikkeling. Draagvlakcreatie gebeurt ook door stakeholdersoverleg. Veel overleg zorgt voor bondgenoten, bijvoorbeeld voor territoriale ontwikkelingsplannen en gecontroleerde overstromingsgebieden. Andere acties zijn culturele projecten in watergebieden, bijvoorbeeld het festival STROOM.

3.3. Bernard De Potter

Bernard De Potter wijst erop dat de overvloedige regens van half januari 2023 niet tot overstromingen geleid hebben. Dat is te danken aan medewerkers die de klok rond de zaak managen, zowel bij De Vlaamse Waterweg als bij de Vlaamse Milieu-maatschappij en andere waterwegbeheerders, maar ook aan de jarenlange investeringen. Vlaanderen is op dat vlak een internationaal voorbeeld. Zo is Niels Van Steenberghe van De Vlaamse Waterweg aan de Internationale Rijncommissie uitleg gaan geven over het Vlaamse waterkwantiteitsbeheer. Vlaanderen beschikt al

over een arsenaal watermaatregelen zoals www.waterinfo.be¹, de afgestemde waterkwantiteitsmetingen, preventieve en protectieve maatregelen. Het incrementeel beleid voortzetten zal evenwel onvoldoende zijn om de gevolgen van de klimaatverandering te ondervangen.

Het waterbeheer vindt zijn oorsprong in de Europese kaderrichtlijn Water over de goede ecologische toestand, en de dochter daarvan, de Overstromingsrichtlijn. De goede ecologische toestand is vertaald in een heel arsenaal concrete doelstellingen, die omgezet zijn in milieukwaliteitsnormen. Voor de Overstromingsrichtlijn zijn er geen scherpe kwantitatieve doelstellingen. Wel wordt verwacht dat iedere lidstaat het overstromingsrisico beheerst en laat dalen en de nodige stappen zet om dat bij klimaatverandering zo te houden. Voor de vertaling van de Overstromingsrichtlijn in Vlaamse wetgeving zijn er heel wat studies gebeurd, onder meer naar de overstromingsrisico's. Die zijn weergegeven in de overstromingsrisicokaarten. Adviezen over watertoetsen zijn daar dan ook op gebaseerd. De kaarten zijn dynamisch en worden voortdurend bijgesteld.

Conform het Vlaams Klimaatadaptatieplan is de stap na de bepaling van de risico's het vaststellen van het veiligheidsniveau per bekken, wat zal gebeuren in overleg tussen Vlaanderen en de bekkens. Later kan bekeken worden of er bijkomende regelgeving nodig is. Er zijn al heel wat gebiedsgerichte initiatieven, bijvoorbeeld het Sigmoplan. In heel wat gebieden zijn er ook participatieve processen, de zogenaamde riviercontracten. De Vlaamse Milieumaatschappij is in dialoog gegaan met de lokale besturen en met de bevolking om de overstromingsrisico's en de mogelijke maatregelen te bespreken, waarop er een gezamenlijk charter met de doelstellingen afgesloten wordt, dat nadien uitgevoerd wordt.

De grensoverschrijdende samenwerking in de Internationale Scheldecommissie en de Internationale Maascommissie bestaat al lang, met gemeenschappelijke kennisontwikkeling, bijvoorbeeld in de jaarlijkse gemeenschappelijke workshop. Dat de terreinverantwoordelijken elkaar kennen, vergemakkelijkt de contacten en samenwerking bij crisissen. De Internationale Scheldecommissie en de Internationale Maascommissie hebben ook een gemeenschappelijk waarschuwingssysteem voor milieu-incidenten op beide rivieren opgezet. De spreker heeft recent nog geopperd om dat uit te breiden tot overstromingswaarschuwingen, iets wat technisch eenvoudig zou moeten zijn. De riviercommissies zullen dat nu onderzoeken. Er zijn ook nog heel wat andere voorbeelden van institutionele samenwerking, bijvoorbeeld over droogtebeheer. Hij pleit ervoor de integrale aanpak voort te zetten en wijst op de zogenaamde koppelkansen van vernatting en sponslandschappen: goed tegen overstromingen, voor biodiversiteit, voor droogtebeheer, voor recreatie en dus ook voor het welzijn.

Voor draagvlakcreatie is er een institutionele samenwerkingsvorm onder de Coördinatiecommissie Integraal Waterbeleid. De spreker heeft enkele platformen opgericht van organisaties die lid zijn van de coördinatiecommissie, voornamelijk bestuurlijke entiteiten, onder meer een communicatieplatform. De communicatie uniformiseren is geen goed idee, gezien elke organisatie eigen doelgroepen heeft, maar een gemeenschappelijke toon maakt de boodschap wel krachtiger.

3.4. Koen Maeghe

Koen Maeghe wijst op de systematische verhoging van de investeringsbudgetten voor het Sigmoplan. Tot 2010 was het investeringsbudget ongeveer 30 miljoen euro per jaar, vanaf dan is het geleidelijk aan opgetrokken tot 50 miljoen euro. In 2023 zal het stijgen naar 125 miljoen euro. Daarmee kan de achterstand geleidelijk

¹ <https://www.waterinfo.be>

aan worden weggewerkt. Vandaag wordt het Sigmaplan 2.0, een geactualiseerde versie van het oorspronkelijke plan van 1976, uitgevoerd. Hierbij worden overstromingsgebieden, gecontroleerde overstromingsgebieden en gebieden met gereduceerde getijdencyclus aangelegd, onder meer het ontpolderingsgebied van de Hedwige-Prosperpolder. Het Sigmaplan 2.0 definieert ook een aantal reservegebieden. Daarvoor zijn er nog geen werken of implementatiestudies gepland. In het Sigmaplan 3.0 worden die gebieden mogelijk aangesneden. De studies daarover starten in 2023.

Over de Maas overlegt De Vlaamse Waterweg intensief met de Nederlandse Rijkswaterstaat. Het is dan ook een grensrivier, waarvan het beheer volledig gemeenschappelijk gebeurt. De visie voor de hoogwaterbescherming in de vallei, de doelstellingen en de volgorde van de projecten zowel langs Nederlandse als langs Vlaamse kant, zijn samen bepaald. Dat levert resultaten op. Bij de extreme afvoer in de zomer 2020-2021 met een topwaarde van bijna 3500 m³/seconde waren de waterstanden in de zone tussen Lanaken en Maaseik, waar heel wat werken uitgevoerd zijn, significant lager dan de hoogwaterstanden in de topjaren 1993 en 1995. In het afwaartse gedeelte Maaseik-Kinrooi moeten er nog werken gebeuren, onder meer de voornoemde brug, maar ook enkele werken aan Nederlandse kant.

4. Replieken

Voor *Mieke Schauvliege* lijkt het alsof de Vlaamse Regering alle uitgevoerde werken onder de tien aanbevelingen van het Rekenhof rangschikt, maar zonder koerswijziging die garanties op lange termijn biedt. Zowel het rapport van het Rekenhof als van het expertenpanel missen concrete en tijdsgebonden tussentijdse doelstellingen voor de uitvoering van de Overstromingsrichtlijn. Die richtlijn mag die dan zelf niet opleggen, het Rekenhof vraagt de Vlaamse overheid die dan maar zelf te formuleren. Tevergeefs. Het Klimaatadaptieplan bevat goede acties, maar geen evaluatiemogelijkheden.

Over de watergevoelige openruimtegebieden en het beleidsplan Ruimte Vlaanderen zegt de minister net als in het begin van de regeerperiode dat ze binnenkort een initiatief zal nemen. Nochtans zijn die net het allerbelangrijkste om ruimte aan water te geven. Het klopt dat er geen grote overstromingen waren door de recente hevige regenval, die was ook gestaag, wat anders is dan de waterbom. In Kaprijke-Assenede was er echter wel wateroverlast ten gevolge van slecht werkende Polders en Waterringen. Iedereen wil dan wel een herstructurering, maar in welke richting die gaat, zegt niemand. Ze vreest dat er tegen het einde van de regeerperiode nog steeds geen herstructureringsvoorstel zal zijn.

Freya Perdaens vraagt of er goede afspraken met Wallonië zijn over hoogwaterbeheer, dus over maximadebieten, zoals die er zijn voor laagwaterbeheer en minimadebieten. Zorgen de verdragingsmechanismen van de oppositie voor het Instrumentendecreet er ook voor dat het decreet op de woonreservegebieden on hold staat? En kunnen daardoor woonuitbreidingsgebieden nog steeds aangesneden of verkaveld worden via vergunningen en principiële akkoorden?

Leo Pieters wijst erop dat het debiet in de Maas recent kleiner was dan bij de waterbom terwijl er meer regen gevallen was. Het is trouwens zo dat de Maas inderdaad niet door Vlaanderen zelf stroomt, maar Vlaanderen haalt er de helft van zijn drinkwatervoorraad uit. De stroom heeft een grote economische waarde. Dat maakt waterverdragen met Wallonië en Frankrijk noodzakelijk, naar analogie met de verdragen met Nederland, met afdwingbare maatregelen zowel bij te veel als te weinig water.

Bij overvloedige regenval komt er ook vuil water, van rioleringen, via overstorten, terecht in rivieren en beken, maar ook in reservegebieden en opvang- en bufferbekkens. Ook dat is een aandachtspunt.

Gweny De Vroe dankt de minister voor haar belofte voor een geregelde voortgangsrapportage. Na de parlementaire resolutie organiseerde de toenmalige minister een studiedag voor al wie met waterrobuust bouwen te maken heeft. Hoewel architecten en lokale besturen er al veel meer mee bezig zijn, suggereert ze de huidige minister dat opnieuw te doen met de nieuwe inzichten.

Minister *Zuhal Demir* beaamt dat de adviesvraag aan de Raad van State ook het decreet op de woonreservegebieden on hold zet. De doelstellingen zijn volgens de minister wel degelijk duidelijk geformuleerd, onder meer in het Klimaatadaptatieplan. Ook daarvan dacht Mieke Schauvliege dat het er nooit zou komen. De hoofd-doelstelling is de risico's niet laten stijgen. De huidige informatie over de risico's zal naast elkaar worden gelegd om tussentijdse doelstellingen uit te werken. Daarvoor is een aanbesteding nodig, waarnaar naar verluidt ook een spin-off van hydroloog Patrick Willems mee zal dingen. De implementatie van het advies van het Rekenhof zit al integraal in het beleid, in de Blue Deal, in het Klimaatadaptatieplan enzovoort. Het werk is daarmee niet af. Als bijkomende maatregelen nodig zijn, zal de regering die nemen. Ze staat open voor verbeterpunten, ook van de Groenfractie. Het gaat om het beschermen van Vlaanderen, alle politieke partijen moeten aan hetzelfde zeel trekken.

Minister *Lydia Peeters* ziet wel degelijk veranderingen, met heel wat ingrepen en financiële impulsen: de extra middelen in 2021 en 2022, waar nu nog 60 miljoen euro bijkomt. Ook de stijgende budgetten voor het Sigmaplan zijn tekenend. Door een intense samenwerking met alle mogelijke stakeholders, zowel in Vlaanderen als met andere regio's en landen, worden met een permanente paraatheid preventie en protectie verzekerd.

Net voor de waterbom waren er noodzakelijke werken aan de stuw van Monsin, net omdat de waterstanden in de zomer doorgaans lager zijn. Door die werken was er minder wateropslag in de Vesdervallei mogelijk. Bindende afspraken over een natuurlijk proces als hoeveel water er afvloeit, zijn onmogelijk. Wel zijn er tal van andere afspraken en intens overleg met Wallonië, Nederland en Frankrijk. Kortom, er gebeurt heel wat. Continue monitoring en geregelde rapportering aan de parlementscommissie zijn nodig.

Gweny DE VROE
Bart CLAES,
voorzitters

Marius MEREMANS
Mieke SCHAUVLIEGE,
verslaggevers